

A UNIOS

Nº 22

ABRIL 2017

ASOCIACION CULTURAL

Pineiróns

O ENCANTO DAS OUTRAS ILLAS DE GALICIA

Por: Cristóbal Ramírez

Hai países, como Gales, que miman ata o seu máis minúsculo anaco de ribeira, e nas redes sociais abundan os seus grupos de natureza e fotografía onde machaconamente repiten os microtopónimos. Acadan así espallar o coñecemento, promover o interese pola xeografía e, en suma, avalorar o país onde viven. Chega a tal punto a cousa que de norte a sur e de sur a norte (máis de 1.800 quilómetros) un viaxeiro pode ir camiñando pegado á costa por un sendeiro. E xa no curruncho suroeste ese mesmo viaxeiro pisa durante 299 quilómetros o *Pembrokeshire Path*, un carroucho que percorre todo ese parque natural.

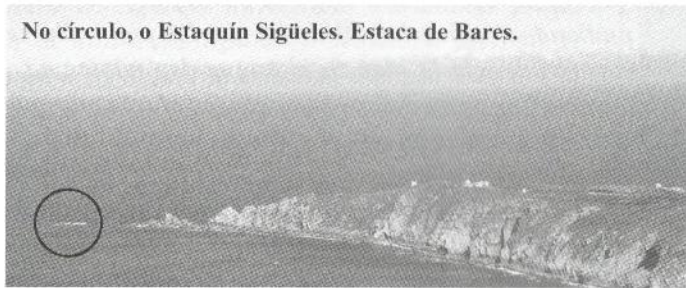
Non pasa igual en Galicia, aínda que non sería malo que tal cousa acontecesse. E non pasa porque a mitomanía, tan rica nalgúns eidos como o das lendas, non funciona coa xeografía. O verán pasado unha parella de franceses explicáballes a outra de galegos o significado do Estaquín Sigüeles, por exemplo. Nada novo, e aínda que sexa cambiando de tema, os peregrinos alemáns son os que máis entran na catedral compostelá por onde se entrou sempre: pola fachada de Acibehería, algo que ignoran ata os mesmos habitantes da cidade.

Pero o certo é que ningún galego peregrina ás illas que miran aos catro puntos cardinais. Por certo, cales son?

Ollada ao norte

O anaco de terra española situado máis ao norte non é Estaca de Bares, senón un illote que hai millóns de anos formou parte daquel e que por mor dos embates hoxe é

No círculo, o Estaquín Sigüeles. Estaca de Bares.

o que é. O seu nome completo xa está dito: O Estaquín Sigüeles, apelido que todo o mundo obvia ao falar naquel cabo mitolóxico e lendario que ten só dous núcleos de poboación, a Vila e o Porto.

É posible velo dende o continente e é moi difícil achegarse a el. Para isto último a mar ten que estar ben en calma e o aventureiro levar ao temón a un experto mariñeiro da zona. E para o primeiro hai que deixar o faro de Estaca de Bares á dereita e iren con moito coidado por un sendeiro que ten a ambas as dúas beiras os cantís, o que obriga a ir con precaución, máis aínda se se levan persoas maiores ou nenos no grupo.

O que o recentemente chegado vai ver é un arrecife situado a media milla, e a distancia fai que pareza moi pequeno. Se ao seu carón se pon algún barco de pesca -mesmo con chalanas se atreven a ir ata aí, tal é o valor dos pescadores da zona!-, a comparanza xa permite ver un illote. O que o ollo non percibe son os numerosísimos percebes e mexillóns que tapizan o granito. Un tesouro. Pero tamén un tesouro simbólico.

E viaxe ao sul

O sul de Galicia é... o parque natural do Xurés. Ou Feces de Abaixo, a fronteira con Portugal á altura de Verín. Así que con propiedade cómpre falar do suroeste. Ou sexa, da Guarda, da desembocadura do Miño onde as ondas baten contra unha illa fortificada que é territorio luso. Desbotadas para mellor ocasión as illas fluviais do gran río de Galicia, non queda outra que remontar a costa, rectilínea, abrupta, salvaxe, bela, sen parangón.

Unha ancha estrada enfila cara Baiona, esa "*longa ringleira de casas con galerías vidradas ou grandes fiestras, ao longo do peirao e daria e ao pé das fortificacións ameadas da vella vila*", en verbas que escribiu no 1922 o xornalista inglés Aubrey Fitz Gerald Bell no seu libro de viaxes *Spanish Galicia*. Aos dez quilómetros queda á esquerda un peñasco baixo do cal ás referencias principais que se atopan en Google están en alemán. Este é outro caso de indiferenza total en Galicia e de interese alemán, neste caso grazas aos libros do viaxeiro hispanista Tobías Buscher. O topónimo: Pena Alloeira. Conste: hai antes algunhas pedras semellantes, pero ou de menor tamaño, ou máis pegadas á costa ou ambas as dúas cousas. Unha pista para no perderse: cómpre deixar xusto atrás o cruce que leva a San Xián, ese lugar que andou preiteando se era de Oia ou se era do Rosal.

Pena Alloeira debe definirse como un gran peñasco de forma irregular afastado da costa 200 metros quizais algo escasos e non mide máis de medio cento deles. Algo especial que o distinga doutro que o viaxeiro vai atopar? Nada. Nin sequera houbo -por sorte- accidente algún aí, segundo contan os veciños, uns veciños que aseguran que esas augas dos arredores son moi ricas en peixes. Unha invitación: con temporal, é unha imaxe inesquecible ver como o Atlántico barre Pena Alloeira do oeste ao leste creando un campo de espuma. Marabillas da natureza.

Cara ao oeste

A liña de costa non é a que era hai dous mil anos. O mar avanzou. Os enrabechados ataques do Atlántico e do Cantábrico contra as moles graníticas foron moldeando cantís, cabo, praias... e illas. Así pasa na Costa da Morte,

onde está a máis situada ao oeste. Chámase A Insua ou O Castelo, que de ambas as dúas maneiras aparece na cartografía, no folclore e na fala popular.

É moi sinxelo ir ata preto do Castelo. Só hai que coller a estrada que leva de antes de Cee (indo dende A Coruña) a Muxía, e pasada a farmacia e a igrexa, desvío á esquerda a Lires. Ao par de quilómetros, novo desvío, nesta volta á man contraria, sinalizado cabo Touriñán. Certo é tamén que cómpre ir sen présa, xa que nesta estrada estreita e cun firme moi mellorable se ergue a igrexa de Santa Leocadia de Frixe, un magnífico exemplo de románico rural galego que reclama unha parada.

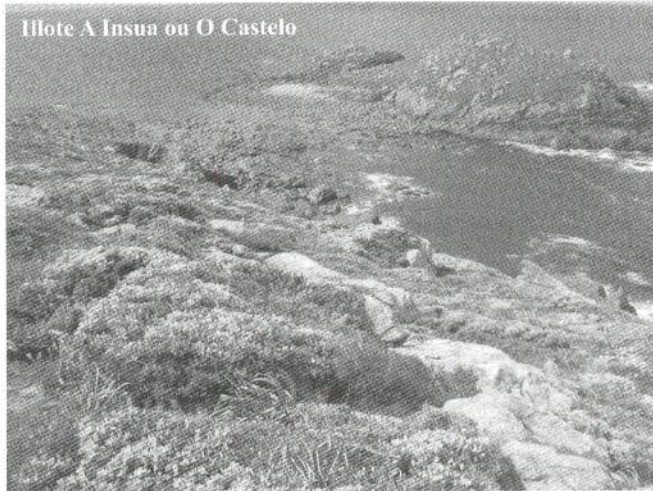
E o asfalto continúa para se meter de repente no cabo Touriñán, natureza pura, salvaxe. Nin sequera cables eléctricos aparecen nin aquí nin aló. O Atlántico o domina todo, e a baixada final impresiona non tanto pola súa pendente senón porque dá a impresión de que quen chega é minúsculo comparado con tantas ondas, tanta espuma, tanto azul e verde.

O coche queda a carón do faro. E non queda outra que botar andar polo carrocho que arranca á esquerda. Son 200 ou 300 metros para ter á vista un illote bravo ao que un bo nadador podería pasar calquera deses cinco días ao ano que o mar está completamente calma. Os outros 360 días ou se dispón dunha embarcación ou sinxelamente, é imposible poñer un pé en terra.

É unha boa recomendación levar uns prismáticos aínda que teñan poucos aumentos, xa que a distancia que separa o continente da Insua é pouca. Para que? Para ver mellor uns valados moi ben feitos que resisten en varios niveis pola cara que mira á terra, porque pola outra é acantilado en vertical e lugar de niños de gaivotas, desaparecido o arao, noutras épocas tan abondoso por aquí.

O visitante vai quedar pensativo. Non tanto polos humildes valados en si, sen máis, senón cando saiba que pertencen a unha aldea da Idade do Ferro. Ou para dicilo máis claramente, a un castro. Porque, si, aí, nese lugar tan inhóspito, construíuse un castro para vivir da pesca, porque non é terra boa para a agricultura, cheo o aire de salitre.

Illote A Insua ou O Castelo

As motivacións son imposibles de saber, pero é de balde soñar. Quen e por que ergueu na fin do mundo unha aldea? Alguén que fuxía? Era un castigo e mandaron aí a xente indesexable noutros lugares? Porque vivir aí dous milenios atrás non tiña que ser duro; tiña que ser durísimo. Os teitos de palla non aguantarían ventos e treboadas. E, por moito que retrocedese a liña de costa nos tempos actuais, costa traballo pensar que O Castelo fose un cabo: era unha illa, máis preto que agora do continente, pero unha illa.

E para rematar, o leste

Se falamos do leste, falamos do Cantábrico. Lóxico. E haberá que comezar a exploración pola desembocadura do río Eo, o que une Galicia con Asturias,

para pescudar onde atopamos a primeira illa.

Os primeiros quilómetros desaniman. A estrada, ancha e moi xenerosa en curvas, permite ver a ría en todo o seu esplendor, que é moito, pero illas, nin por asomo. Cómpre deixar ás costas Ribadeo e o seu parque etnográfico, continuar polo paseo —de notable moi alto— e chegar ata a punta, o extremo oeste desa entrada onde o Cantábrico se amansa. Esa esquina é unha illa. SI, moi sui generis, pero éo. Chámase A Pancha, e enriba dela hai dous faros: un, vello e con inhabitada vivenda pegada, fóra de servizo; outro, alto e altivo, novo e en funcionamento.

Pódese pasar? Pódese... en teoría. Unha ponte une a illa ao continente —non a terra firme, como din algúns, porque terra ben firme son as dúas partes—, pero no medio foi colocada unha porta pechada con candeeado para evitar calquera tentación de vandalismo.

Pero a viaxe non é en balde. Non só pola foto que sen dúbida os visitantes levan para casa, senón porque se continúan o máis pegado posible á ribeira por

unha pista estreita e asfaltada chegarán nun par de minutos ata o castro das Grobas, parcialmente escavado aínda que a vexetación, xa se sabe, tende a tapar todo. Dende el hai unha visión máis afastada da illa da Pancha, pero tamén máis completa.

Illa Pancha

